

Причорноморський
науково-дослідний інститут
економіки та інфраструктури

ПРИЧОРНОМОРСЬКІ ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ

2023, 81

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ПРИЧОРНОМОРСЬКІ
ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ

Науковий журнал

Випуск 81

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

Головний редактор:

Шапошников Костянтин Сергійович – доктор економічних наук, професор, начальник відділу науково-дослідної роботи та атестації наукових кадрів ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України (Київ, Україна).

Члени редакційної колегії:

Вербівська Людмила Василівна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Гавкалова Наталія Леонідівна – доктор економічних наук, професор, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна).

Гальцова Ольга Леонідівна – доктор економічних наук, професор, Класичний приватний університет (Запоріжжя, Україна).

Дименко Руслан Анатолійович – доктор економічних наук, доцент, ДВНЗ Університет банківської справи (Львів, Україна).

Дука Анастасія Петрівна – доктор економічних наук, професор, професор, Національний університет "Чернігівська політехніка" (Чернігів, Україна).

Іртищева Інна Олександрівна – доктор економічних наук, професор, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна).

Коваль Віктор Васильович – доктор економічних наук, професор, Південний науковий центр НАН України та МОН України (Одеса, Україна).

Кудлаєва Наталія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Лопашук Інна Афанасіївна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Марич Максим Григорович – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Морозова (Селіврстова) Людмила Сергіївна – доктор економічних наук, професор, Київський національний торговельно-економічний університет (Київ, Україна).

Новикова Іннола Вікторівна – доктор економічних наук, професор, ВСП "Інститут інноваційної освіти Київського національного університету будівництва" (Київ, Україна).

Островська Наталія Степанівна – доктор економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Пономаренко Тетяна Вадимівна – доктор економічних наук, професор, Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Бугая (Київ, Україна).

Прохорчук Світлана Володимирівна – кандидат економічних наук, професор, Заклад вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права» (Херсон, Україна).

Роговий Андрій Віталійович – доктор економічних наук, професор, Навчально-науковий інститут бізнесу, природокористування і туризму, Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна).

Сафонов Юрій Миколайович – доктор економічних наук, професор, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України (Київ, Україна).

Стеблянко Ірина Олегівна – доктор економічних наук, професор, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна).

Ткачук Ірина Ярославівна – доктор економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Федишин Майя Пилипівна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Цвірко Олена Олександрівна – доктор економічних наук, професор, ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій» (Одеса, Україна).

Велькі Януш – доктор економічних наук, професор, Університет «Опольська політехніка» (Ополе, Польща).

Гросу Вероніка – доктор економічних наук, професор, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Дзієканські Павел – доктор економічних наук, професор, Університет імені Яна Кохановського (Кельце, Польща).

Космулес Крістіна Габрієла – кандидат економічних наук, асистент професора, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Міхальчук Камелія-Каталіна – кандидат економічних наук, доцент, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Піллелієна Ліна – доктор економіки, професор маркетингу, Університет Вітаутаса Великого (Каунас, Литва).

Ситнік Інесса Василівна – доктор економічних наук, професор, Університет «Політехніка Опольська» (Ополе, Польща).

Соколюк Маріан – кандидат економічних наук, доцент, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Хлчак Елена – доктор економічних наук, професор, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Чоботару Маріус-Сорін – кандидат економічних наук, лектор, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Електронна сторінка видання – www.bses.in.ua

Міжнародний цифровий ідентифікатор журналу: <https://doi.org/10.32843/bses>

Науковий журнал «Причорноморські економічні студії»

включено до переліку наукових фахових видань України в галузі економічних наук (Категорія «Б») на підставі Наказу МОН України від 28 грудня 2019 року № 1643 (Додаток 4)

Галузь науки: економічні.

Спеціальності: 051 – Економіка; 071 – Облік і оподаткування;

072 – Фінанси, банківська справа та страхування; 073 – Менеджмент; 075 – Маркетинг;

076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; 241 – Готельно-ресторанна справа;

242 – Туризм; 292 – Міжнародні економічні відносини.

Науковий журнал індексується у наукометричній базі **Index Copernicus**.

Затверджено до друку та поширення через мережу Інтернет відповідно до рішення вченої ради Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій (від 26 червня 2023 року протокол № 6)

Науковий журнал «Причорноморські економічні студії» зареєстровано Міністерством юстиції України (Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 21934-11834Р від 23.03.2016 року)

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN (Print): 2524-0897

ISSN (Online): 2524-0900

© ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2023

ЗМІСТ

**РОЗДІЛ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО
І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ**

Гомотюк А.О. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ.....	9
Дзюкевич Каміль ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ ЦИФРОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	14
Кальченко Т.В., Олійник В.В., Фурсова О.В. ГЛОБАЛЬНА ПІДПРИЄМНИЦЬКА АКТИВНІСТЬ ІНДІЙСЬКИХ ТНК В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ЦЕНТРУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ВЛАДИ.....	19
Ларіна Т.Ф., Степаненко С.В., Городецька Т.Е. РОЛЬ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ КРАЇН ЄС.....	24
Музиченко М.В., Ханова О.В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СВІТОВОГО РИНКУ СКРАПЛЕНОГО ПРИРОДНОГО ГАЗУ.....	32
Продіус Ю.І., Кордас А.Р., Буковський О.О. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ.....	38
Чайковська М.А., Глущенко Я.І. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ТРАКТУВАННЯ.....	43

**РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ**

Каличева Н.Е., Черелюк В.О. ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ВІТЧИЗНЯНОГО БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ.....	48
Конащук В.Л. ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ.....	53
Кузьменко К.М. МУЛЬТИМОДАЛЬНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ЯК ОДНА З ФОРМ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РИНКУ ТРАНСПОРТИХ ПОСЛУГ.....	58
Перегида Ю.А. СПОСОБИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА: СУТНІСТЬ, ТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА КОМПАРАТИВНА ОЦІНКА.....	63
Плуталов С.І. МОДЕЛЮВАННЯ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ, КУЛЬТУРНИМИ І КРЕАТИВНИМИ ІНДУСТРІЯМИ.....	67
Селюченко Н.Є., Данилович Т.Б. ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОБОРОННОЇ СФЕРИ.....	74
Удовиченко С.М., Удовиченко Ю.В. МОНІТОРИНГ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ТА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	79

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Атаєва О.А., Кендус Д.І., Літвак О.А. СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ДОСЯГНЕННЯ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	85
Vorobei Ruslan AGRO-INDUSTRIAL COMPANIES' CAPITAL COST AND STRUCTURE.....	91

Лісіца В.В., Михайленко О.М., Ротенберг О.В. ЦИФРОВІ ЛАНЦЮГИ ПОСТАВОК: ТЕХНОЛОГІЇ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ.....	99
Марценюк О.В., Давидюк В., Ружицька К. ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	107
Синиця С.М., Данилишин В.І. МОДЕЛІ ПОВЕДІНКИ КЕРІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ.....	113
Соломіна Г.В., Роздобудько Е.В. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	118
Торопова В.І. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ РОБОТИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ.....	125
РОЗДІЛ 4. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
Вернігорова Н.В. ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОСИСТЕМНИХ АКТИВІВ МІСЬКИХ ПАРКІВ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ КАРТУВАННЯ ПРИМОРСЬКОГО МІСТА ОДЕСИ.....	130
Тютюнник Г.О. РОЛЬ ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ АКВАКУЛЬТУРИ В РОЗВИТКУ ЛОКАЛЬНИХ РИНКІВ.....	140
РОЗДІЛ 5. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА	
Середа Г.В., Місецький А.В. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	149
РОЗДІЛ 6. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ	
Aleskerova Yuliia, Tarasenko Oleksandr, Marunych Uliana CURRENCY SECURITY FOR SMALL ENTERPRISES IN UKRAINE.....	156
Грановська І.В., Яременко Л.М., Малишко В.В. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	167
Жуков В.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО І РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЕВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	173
Марценюк О.В., Ружицька К., Давидюк В. НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ.....	178
Fedoryshyna Lidiia, Tarnavskyi Vladyslav ANALYTICAL RATING MONEY FLOWS.....	185
РОЗДІЛ 7. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ	
Єрмолаєва М.В. ВТРАТИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ.....	196
Іванков В.М. КРИТЕРІЇ ЯКОСТІ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	201
Лисенко А.М., Акімов С.С. МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ: ВПЛИВ ЇХ ВИБОРУ НА ФОРМУВАННЯ РІШЕНЬ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ, АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ.....	208

РОЗДІЛ 8. ТУРИЗМ**Тимчук С.В., Нагернюк Д.В.**РЕКРЕАЦІЙНА СКЛАДОВА ЕКСКУРСІЙНОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... **213****РОЗДІЛ 9. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ
ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ****Гусак В.О.**ОПТИМІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ ДНОПОГЛИБЛЕННЯ ПІДХІДНОГО КАНАЛУ
ТА ОПЕРАЦІЙНИХ АКВАТОРІЙ ПОРТОВИХ КОМПЛЕКСІВ..... **219****Івченко І.Ю., Івченко О.І., Радкевич І.О.**ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ
ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ПРОЦЕСІВ ПРИЙНЯТТЯ БІЗНЕС-РІШЕНЬ..... **224**

CONTENTS

**SECTION 1. WORLD ECONOMY
AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS**

Homotiuk Andrii
STATE AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE MODELS
OF BUSINESS FINANCING IN EUROPEAN COUNTRIES..... 9

Dziukevych Kamil
THE EVOLUTION OF THE THEORETICAL CONCEPTS
OF DIGITAL GLOBALIZATIONS..... 14

Kalchenko Tymur, Oliinyk Viktoriia, Fursova Olena
GLOBAL ENTREPRENEURIAL ACTIVITY OF INDIAN MNCs
IN THE CONTEXT OF FORMING AN ALTERNATIVE CENTER
OF REGIONAL POWER..... 19

Larina Tetiana, Stepanenko Serhii, Gorodetska Tetiana
UKRAINE'S ROLE IN SHAPING THE INTELLECTUAL CAPITAL
OF THE EU COUNTRIES..... 24

Muzychenko Mykola, Khanova Olena
FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF THE MODERN WORLD MARKET
OF LIQUEFIED NATURAL GAS..... 32

Prodius Yuliia, Kordas Anastasiia, Bukovskyi Oleksandr
ENSURING DIGITALIZATION OF BUSINESS PROCESSES OF ENTERPRISES
IN THE SPHERE OF INTERNATIONAL BUSINESS..... 38

Chaikovska Maryna, Hlushchenko Yaroslava
INTERNATIONAL ECONOMIC ACTIVITY:
ESSENCE AND PROBLEMS OF INTERPRETATION..... 43

**SECTION 2. ECONOMY
AND NATIONAL ECONOMY MANAGEMENT**

Kalicheva Natalia, Cherelyuk Volodymyr
THE INFLUENCE OF DIGITALIZATION ON THE FORMATION
OF THE MODERN DOMESTIC BANKING SECTOR..... 48

Konashchuk Vadym
FORMATION OF THE INNOVATION AND INVESTMENT STRATEGY
FOR THE RENEWAL OF THE UKRAINIAN ELECTRIC ENERGY INDUSTRY..... 53

Kuzmenko Kateryna
MULTIMODAL TRANSPORTATION AS ONE OF THE INTEGRATION PROCESSES FORM
ON THE TRANSPORT SERVICES MARKET..... 58

Perehuda Yuliia
METHODS OF FORMING COMPETITIVENESS OF LIVESTOCK PRODUCTS:
ESSENCE, THEORETICAL CHARACTERISTICS,
AND COMPARATIVE ASSESSMENT 63

Plutalov Serhii
MODELING THE CONNECTION BETWEEN SUSTAINABLE DEVELOPMENT
OF TERRITORIES, CULTURAL AND CREATIVE INDUSTRIES..... 67

Seliuchenko Nadiia, Danylovych Taras
TRENDS OF FINANCING AND DEVELOPMENT OF THE DEFENSE SPHERE..... 74

Udovychenko Svitlana, Udovychenko Yuliia
MONITORING OF THE ACTIVITY OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE
AND THE DONETSK REGION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW..... 79

SECTION 3. ECONOMY AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES

Ataieva Olena, Kendus Daria, Litvak Olga
SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND POSSIBILITIES OF ACHIEVING IT
IN THE POST-WAR PERIOD..... 85

Vorobei Ruslan AGRO-INDUSTRIAL COMPANIES' CAPITAL COST AND STRUCTURE.....	91
Lisitsa Viktoriia, Mykhalenko Olena, Rotenberg Oleksandr DIGITAL SUPPLY CHAINS: TECHNOLOGIES, TRENDS AND DIRECTIONS OF DEVELOPMENT.....	99
Martseniuk Olena, Davydiuk Viktoria, Ruzhytska Karyna FACTORS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF ENTERPRISE ACTIVITIES IN THE MODERN ECONOMIC CONDITIONS.....	107
Synytzia Svitlana, Danylyshyn Volodymyr BEHAVIOR MODELS OF MANAGERS IN THE PROCESS OF PERSONAL MANAGEMENT.....	113
Solomina Ganna, Rozdobudko Ella METHODS OF FORMING THE SYSTEM OF INTERNAL FINANCIAL CONTROL OF THE ENTERPRISE.....	118
Toropova Vladyslava METHODICAL ENSURING THE ROBOTISATION PROCESS OF RAILWAY TRANSPORT ENTERPRISES.....	125
SECTION 4. ECONOMY OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AND ENVIRONMENTAL DEFENCE	
Vernihorova Nataliia ECONOMIC JUSTIFICATION OF ECOSYSTEM ASSETS OF CITY PARKS BASED ON ANALYSIS OF MAPPING OF THE SEASIDE CITY OF ODESSA.....	130
Tiutiunyk Hanna THE ROLE OF MULTIFUNCTIONAL AQUACULTURE FACILITIES IN THE DEVELOPMENT OF LOCAL MARKETS.....	140
SECTION 5. DEMOGRAPHY, LABOR ECONOMICS, SOCIAL ECONOMICS AND POLITICS	
Sereda Hanna, Misetskyi Andrii WAYS TO IMPROVE THE HR MANAGEMENT SYSTEM IN WAR.....	149
SECTION 6. MONEY, FINANCES AND CREDIT	
Aleskerova Yuliia, Tarasenko Oleksandr, Marunych Uliana CURRENCY SECURITY FOR SMALL ENTERPRISES IN UKRAINE.....	156
Hranovska Inna, Yaremenko Liudmyla, Malyshko Vitalina THE CURRENT STATE AND PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF THE INSURANCE MARKET UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE.....	167
Zhukov Vladlen FEATURES OF PROJECT FINANCING FOR HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF EUROINTEGRATION.....	173
Martseniuk Olena, Ruzhytska Karyna, Davydiuk Viktoria DIRECTIONS OF STATE SUPPORT OF SMALL BUSINESSES IN UKRAINE.....	178
Fedoryshyna Lidiia, Tarnavskyi Vladyslav ANALYTICAL RATING MONEY FLOWS.....	185
SECTION 7. ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT	
Yermolaieva Maryna LOSSES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES AS A RESULT OF THE WAR: CURRENT ISSUES OF ACCOUNTING AND REPORTING.....	196
Ivankov Volodymyr QUALITY CRITERIA OF FORENSIC ECONOMIC EXPERTISE.....	201

Lysenko Alla, Akimov Serhii

FORECASTING AND TAX PLANNING METHODS:

THE INFLUENCE OF THEIR CHOICE ON THE FORMATION OF DECISIONS

IN THE FIELD OF TAXATION, AUDIT AND ANALYSIS.....208

SECTION 8. TOURISM

Tymchuk Svitlana, Naherniuk Diana

RECREATIONAL COMPONENT OF EXCURSION TOURISM IN UKRAINE

UNDER CONDITIONS OF MILITARY CONFLICT: ANALYSIS AND PROSPECTS.....213

**SECTION 9. MATHEMATICAL METHODS, MODELS
AND INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMY**

Husak Viktoriia

OPTIMIZATION OF DREDGING STRATEGY OF APPROACH CHANNEL

AND WATER AREAS OF PORT COMPLEXES.....219

Ivchenko Iryna, Ivchenko Oleh, Radkevich Illia

USE OF INTERNET TECHNOLOGIES FOR DIAGNOSIS

AND FORECASTING OF BUSINESS DECISION-MAKING PROCESSES.....224

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

DIRECTIONS OF STATE SUPPORT OF SMALL BUSINESSES IN UKRAINE

Малому бізнесу в економічно розвинутих країнах і національних економіках приділяється значна увага, оскільки він складає значний сегмент ринкового господарства. Важливою є необхідність впроваджувати державні програми, спрямовані на надання інформаційно-консультативної допомоги та кредитної підтримки суб'єктам малого бізнесу в Україні, як це роблять у зарубіжних країнах, з метою активізації їх діяльності. Розвиток малого бізнесу є одним з головних факторів формування ефективних ринкових відносин в Україні, оскільки він сприяє створенню нових робочих місць, стимулює структурну перебудову економіки і забезпечує ринок товарами й послугами, що є особливо важливим у кризовий період. Малий бізнес чутливий до змін у суспільстві, тому його діяльність потребує державного регулювання і підтримки. Наведено основні проблеми функціонування малого бізнесу в Україні, а також запропоновані основні напрями його державної підтримки.

Ключові слова: малий бізнес, розвиток, державна підтримка, фінансування, кредитування, інвестування, податкові пільги.

УДК 334

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.81-28>

Марценюк О.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний
університет

Ружицька К.

магістрант,
Вінницький національний аграрний
університет

Давидюк В.

магістрант,
Вінницький національний аграрний
університет

Martseniuk Olena

Vinnitsia National Agrarian University

Ruzhytska Karyna

Vinnitsia National Agrarian University

Davydiuk Viktoria

Vinnitsia National Agrarian University

Small business in economically developed countries and national economies receives considerable attention, as it constitutes a significant segment of the market economy. A comparison of the criteria for assigning business entities to the "small" category in different countries shows that some enterprises, which are considered large in Ukraine, are classified as small or medium in foreign countries. Governments in other countries understand the importance of small businesses to the economy and use various government support tools, such as tax incentives, legal and advisory services, educational programs and loan support programs. However, a comparison of individual performance indicators of small business entities in economically developed countries and Ukraine shows low economic activity of Ukrainian enterprises. This is partly due to limited access to low-cost credit resources. In 2019, Ukrainian small and medium-sized businesses received credit from foreign banks, but the conditions for obtaining loans were complex and opaque, and the rates were much higher than in economically developed countries. Therefore, it is important to implement state programs aimed at providing informational and advisory assistance and credit support to small business entities in Ukraine, as they do in foreign countries, in order to activate their activities. The development of small business is one of the main factors in the formation of effective market relations in Ukraine, as it contributes to the creation of new jobs, stimulates the structural restructuring of the economy and provides the market with goods and services, which is especially important in a crisis period. However, small business is sensitive to changes in society, so its activities require state regulation and support. For this, it is necessary to carry out further theoretical justification and develop recommendations regarding the ways, conditions and resources necessary to support small business entities in the region with the help of various financial instruments. The main problems of the functioning of small business in Ukraine are given, as well as the main directions of its state support are proposed.

Key words: small business, development, state support, financing, lending, investment, tax benefits.

Постановка проблеми. На даний час малий бізнес не вимагає великих капіталовкладень і максимально зближує інтереси власника і найманого працівника. Він сприяє наповненню бюджетів усіх рівнів і створює середній клас, стабілізуючи ситуацію в країні. За темпами розвитку малого бізнесу Україна сильно відстає від розвинених країн, тому що на сучасному етапі він ще не став фундаментом національної економіки і найважливішим фактором соціально-економічного розвитку, тому особливо гостро стоїть проблема розвитку малого бізнесу, розширення підприємницької ініціативи населення. Однак питання взаємообумовленого розвитку малого бізнесу і соціальної сфери в даний момент є недостатньо освітленими і дискусійними, що обумовлює актуальність виділення факторів, що впливають на малий бізнес і необхідність переосмислення вітчизняного досвіду функціонування малого бізнесу в соціальній сфері з метою його розвитку та адаптації до сучасних умов, перетворення на чинник економічного зростання, збереження і примноження конкурентних переваг України та високого інтелектуального потенціалу нації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За період незалежності широке коло українських

науковців активно вивчали зарубіжний досвід застосування інструментів підтримки розвитку підприємств малого бізнесу. Зокрема, заслуговують на увагу праці Дикань В., Фролової Н., Мельник Т., Борисенко О. та інші в яких наголошується, що з огляду на поточну, складну макроекономічну ситуацію та мінливість ринку, сектор малого бізнесу потребує більш активної підтримки з боку держави, застосування нетрадиційних заходів спрямованих на його підтримку та стимулювання розвитку. Проте нинішній його стан свідчить про наявність багатьох невирішених питань, які потребують подальшого вивчення та пошуку шляхів розв'язання.

Постановка завдання. Малий бізнес залучає фінансові та виробничі ресурси населення, сприяє гнучкості ринкової економіки, впливає на структурну перебудову та успішно протистоїть монополізації економіки. Ефективне функціонування малих підприємств базується на їх перевагах порівняно з великими підприємствами, таких як пряма доступність до місцевих ринків, здатність адаптуватися до вимог клієнтів, виробництво невеликими партіями, що непрактичне для великих підприємств, а також відсутність надмірних ланок

управління. Малому підприємству властиві такі риси, як швидка реакція на ринкові вимоги, високий рівень спеціалізації та здатність мобілізувати ресурси в перспективних напрямках. Проте, незважаючи на очевидні переваги, малий бізнес більш схильний до впливу факторів, які гальмують його розвиток, порівняно з великим бізнесом.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У сучасній Україні спостерігається негативна тенденція зниження частки малих підприємств у загальному обсязі реалізації продукції, робіт та послуг.

Найгіршою, з позиції поточного стану розвитку підприємств малого бізнесу, є ситуація у прифронтових та частково окупованих регіонах: частка підприємств малого бізнесу, яка може припинити свою діяльність становить близько 45% для первинного сектору (сільське господарство та видобуток), 35% – для вторинного (заводи, фабрики, промислове виробництво) та 37% – для третинного сектору (послуги) [7].

Серед сукупності найбільш пріоритетних проблем (ТОП-10), з якими стикається малий бізнес на початку 2023 року можна виділити:

- перебоїв з електро-, водо-та тепlopостачанням (68% опитаних підприємств);
- зростання цін на сировину та матеріали (68% опитаних підприємств);
- складнощі з перевезенням сировини або товарів територією України та розрив ланцюжків постачання (47% опитаних підприємств);
- проблема безпеки праці (40% опитаних підприємств);
- зменшення попиту на продукцію або послуги (35% опитаних підприємств);
- брак робочої сили (26% опитаних підприємств);
- брак обігових коштів (16% опитаних підприємств);
- державне регулювання курсу валют (14% опитаних підприємств);
- пошкодження майна або товару внаслідок бойових дій (12% опитаних підприємств);
- корупція та блокування податкових накладних (12% опитаних підприємств) [7].

Міжнародний досвід підтверджує, що спеціалізація у певному виді діяльності дозволяє підприємству досягти максимальної продуктивності. Це пояснюється більш ефективним використанням професійних навичок працівників та збільшенням загального обсягу виробництва. Такий підхід сприяє зростанню прибутку підприємства та має позитивний вплив на його фінансовий стан, а також на фінансовий стан країни в цілому. З іншого боку, завдяки використанню передової техніки та технологій, малі підприємства, які спеціалізуються в конкретних галузях, стають серйозними конкурентами для великих корпорацій і можуть забрати частку прибутку у них.

Сучасні умови розвитку малого бізнесу визначаються декількома ключовими чинниками:

1. Лібералізація економічної діяльності: Відмінний розвиток малого бізнесу передбачає створення сприятливого середовища для підприємництва, включаючи зниження адміністративних бар'єрів, спрощення процедур відкриття та ліквідації підприємств, зменшення регулятивних обмежень і покращення доступу до ринків;

2. Ставлення до підприємництва як до специфічної форми суспільно корисної діяльності: Визнання ролі малого бізнесу як стимулюючого фактора для економічного зростання та зайнятості є важливим. Позитивне сприйняття підприємництва сприяє формуванню позитивного інституційного середовища для розвитку малого бізнесу.

3. Формування підприємницького мислення: Розвиток підприємницького мислення серед населення, особливо серед молодих поколінь, сприяє зростанню кількості та якості малих підприємств. Підтримка підприємництва в освітніх програмах та створення підприємницьких інкубаторів та центрів надання послуг може сприяти формуванню підприємницького духу.

4. Державна підтримка малого бізнесу: Державні програми та ініціативи, спрямовані на підтримку малого бізнесу, грають важливу роль у створенні сприятливих умов для розвитку цього сектору. Такі заходи можуть включати фінансову підтримку, зниження податкового тягаря, надання консультативної та навчальної підтримки, а також створення спеціальних інфраструктур для малого бізнесу.

Ці умови сприяють розвитку малого бізнесу, створюють конкурентні переваги та сприяють сталому економічному зростанню країни.

Державна підтримка малого бізнесу, з економічного погляду, має бути спрямована на створення рівних умов для великих і малих підприємств, не порушуючи при цьому дії ринкових механізмів та конкуренції між ними. У країнах з розвинутою ринковою економікою однією з причин успішного розвитку малого бізнесу є сприяння взаємодії і співробітництва між великими та малими підприємствами, замість ставлення їх як конкурентів.

Для досягнення соціально-економічних цілей малого підприємництва необхідно забезпечувати його стійкість. Це можна досягти шляхом комплексу цілеспрямованих заходів підтримки. Такі заходи можуть включати фінансову підтримку, доступ до кредитів, зниження податкового тягаря, надання консультаційних та навчальних програм, сприяння в розвитку інфраструктури для малого бізнесу та стимулювання інноваційного підходу. Правильно організована державна підтримка сприяє розвитку малого бізнесу, зміцненню його ролі в економіці та досягненню позитивного соціального впливу, пропонуючи сприятливе серед-

Рис. 1. Фактори, що перешкоджають розвитку малих підприємств

Джерело: розроблено автором на основі [1; 2; 5]

овище для його стабільного функціонування та зростання.

Під поняттям "державна підтримка малого бізнесу" в Україні маються на увазі будь-які державні заходи сприяння в інтересах суб'єктів господарювання, що створюють для них прямі чи приховані переваги. Державна підтримка малого бізнесу здійснюється в рамках впровадження регіональних і місцевих програм відповідно до Закону України "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні" від 22.03.2012 року [6].

Мета державної підтримки розвитку малого бізнесу полягає у створенні сприятливих умов та гарантії надійності для його зростання. Це сприяє подоланню негативних економічних процесів, підтримці внутрішніх виробників, забезпеченню зайнятості населення та створенню нових робочих місць в Україні.

Для досягнення цієї мети, державна підтримка розвитку малого бізнесу в ринковій економіці може бути реалізована через такі напрями:

Упорядкування та вдосконалення нормативно-правової бази: Забезпечення чітких і сприятливих правил для функціонування малого бізнесу і захисту його від кримінального рекету та бюрократичного тиску.

Зміцнення фінансово-кредитного забезпечення розвитку малого підприємництва: Створення регіональних фондів підтримки підприємництва та

кредитно-гарантійних установ для забезпечення фінансування малого бізнесу.

Удосконалення податкової політики щодо малого підприємництва: Впровадження ефективних та справедливих податкових політик, спрямованих на полегшення фінансового тягаря для малих підприємств.

Розбудова ефективної інфраструктури підтримки підприємництва: Забезпечення доступу до інформаційних, консультативних, науково-технологічних та освітніх послуг для малого бізнесу. Пріоритетними є поглиблення інноваційної спрямованості розвитку підприємництва та запровадження ефективних механізмів підтримки перспективних інноваційних проектів у сфері малого бізнесу, включаючи правову, фінансову, організаційну, кадрову та освітню підтримку.

Розвиток малого бізнесу відповідає глобальним тенденціям формування гнучкої ринкової економіки. Цей процес поєднує різні форми власності і використовує адекватну модель господарства, що включає конкурентний ринковий механізм і державне регулювання малих підприємств. У порівнянні з великим бізнесом, малий бізнес можна порівняти з клітинами, живою тканиною та м'язами господарського організму, тоді як великий бізнес виступає його скелетом.

Тенденції розвитку малого бізнесу зумовлюють формування мережі інфраструктури розвитку малого бізнесу, що визначається видами держав-

ної підтримки відповідно до Закону [6], що включає фінансову, інформаційну, консультаційну підтримку, у тому числі підтримку у сфері інновацій, науки і промислового виробництва, підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, підтримку у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу. Система організацій, підприємств, установ, що займаються розробкою та забезпеченням державної підтримки малого бізнесу, становить

інфраструктуру державної підтримки. Узагальнюючи досвід державного регулювання та підтримки малого бізнесу можна виділити заходи, які повинні стати основними при розробці та реалізації державної підтримки малого підприємництва в Україні. Перший блок заходів регулює вплив на розвиток малого підприємництва. ґрунтується на фінансовій підтримці (рис. 2).

Другий блок, що входить в систему державної підтримки, передбачає організаційне самовдосконалення цієї системи (рис. 3).

Рис. 2. Перший блок державної підтримки

Джерело: розроблено автором на основі [1; 2; 5]

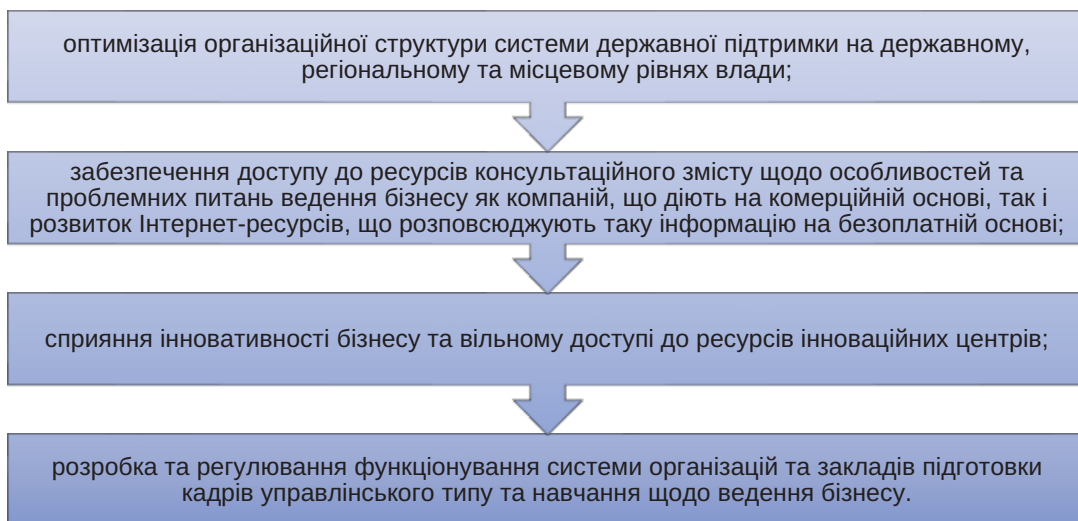

Рис. 3. Другий блок державної підтримки

Джерело: розроблено автором на основі [1; 2; 5]

Третій блок заходів, спрямованих на формування сприятливого зовнішнього середовища малого бізнесу (рис. 4).

Розвиток малого бізнесу має велике значення і включає такі аспекти:

- збільшення числа власників малого бізнесу сприяє формуванню середнього класу, який є основним гарантом політичної стабільності в демократичному суспільстві;
- зростання частки економічно активного населення, що сприяє зростанню доходів громадян і зменшенню розривів у добробуті між різними соціальними групами;
- малий бізнес привертає найбільш енергійних та підприємливих особистостей, які відчують потребу у самореалізації і бачать його як першу ступінь успіху;
- створення нових робочих місць з невеликими капітальними витратами, особливо в сфері обслуговування;
- малий бізнес може надати можливість працевлаштування для людей, які втратили роботу у державному секторі, а також для представників соціально вразливих груп, таких як біженці, інваліди, молодь і жінки;
- малі підприємства надають можливість набувати кваліфікацію на робочому місці для працівників з обмеженою формальною освітою;
- вони сприяють розробці технологічних, технічних та організаційних інновацій, оскільки в малому бізнесі власники частіше схильні до ризику та впровадження нових проектів, щоб вижити в конкурентному середовищі;
- бізнес спонукає великі компанії до підвищення ефективності виробництва, освоюючи нові ринки, які вважаються менш привабливими для великих фірм;
- він сприяє ліквідації монополій виробників і створенню конкурентного середовища;
- малий бізнес мобілізує матеріальні, фінансові та природні ресурси, які інакше залишилися

б невикористаними, і сприяє їх більш ефективному використанню. Він також знижує потребу в капіталовкладеннях і сприяє швидкій окупності вкладень.

Розвиток малого бізнесу поліпшує взаємозв'язок між різними секторами економіки.

Висновки з проведеного дослідження.

У зв'язку з неефективністю механізму державної підтримки малого бізнесу в Україні, через нерозвиненість ринковості самого бізнесу та складності у системі його регулювання, можна запропонувати такі рекомендації для пріоритетних заходів ефективної підтримки та визначення основних перспектив розвитку малого підприємництва:

1. Створити сприятливий підприємницький клімат, приводячи нормативно-правові акти у відповідність до принципів державної регуляторної політики провідних країн світу, зокрема країн ЄС. Також розробити механізми часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами, які були залучені суб'єктами малого підприємництва для інвестиційних проектів. Сформувати бази даних щодо інвестиційних пропозицій малих фірм, зокрема для розповсюдження інформації серед іноземних інвесторів

2. Для створення нових робочих місць та зменшення безробіття і стимулювання розвитку підприємництва необхідно: сприяти самозайнятості безробітних шляхом надання їм одноразової грошової допомоги для започаткування власної підприємницької діяльності. Для отримання такої допомоги безробітним потрібно представити бізнес-план для вирішення актуальних проблем на регіональному рівні, а реалізацію цього плану слід контролювати; при перепідготовці та підвищенні кваліфікації безробітних слід надавати особливу увагу професіям, які користуються попитом на ринку праці та можуть стати основою для власного бізнесу. Також проводити семінари та курси підвищення кваліфікації для всіх бажаючих розпочати підприємницьку діяльність.

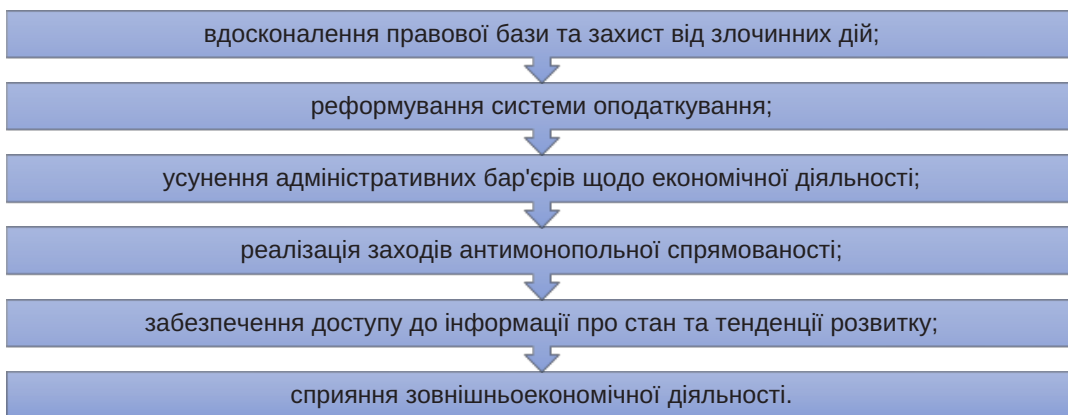

Рис. 4. Третій блок державної підтримки

Джерело: розроблено автором на основі [1; 2; 5]

3. Розвивати мале підприємництво в сільській місцевості, зокрема:

- розробити механізми надання матеріальної допомоги малим підприємствам, які виробляють екологічно чисту продукцію сільського господарства, займаються її переробкою та експортом;
- сприяти переорієнтації вивільненої робочої сили на нові види діяльності в сільському господарстві та у сфері розвитку «зеленого туризму»;
- залучати безробітних, зареєстрованих у містах, до працевлаштування на новостворених робочих місцях у сільській місцевості.

4. Стимулювати проведення регіональних конкурсів (тендерів) щодо закупівлі товарів та послуг малими фірмами за кошти державних та місцевих бюджетів, а також залучення підприємців до виконання регіональних замовлень.

5. Для полегшення доступу малих підприємців до необхідної інформації і спрощення їхнього інформаційного забезпечення:

- створити бази даних, які будуть акумулювати і систематизувати інформацію щодо норм чинного законодавства України;
- забезпечити інформаційно-аналітичні матеріали стосовно розвитку підприємництва регіонів та видів економічної діяльності, цінової ситуації, регуляторної політики, наявних банківських установ та кредитних організацій з переліком їх послуг у сфері кредитування суб'єктів малого підприємництва.

Ці заходи сприятимуть підвищенню ефективності підтримки малого бізнесу в Україні та визначенню перспектив його подальшого розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Борисенко О.П. Державні фінансові інструменти підтримки розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. *Вісник національного університету цивільного захисту України Серія «Державне управління»*. 2022. № 2(17). URL: <http://repositc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/16870>.
2. Дикань В.В., Фролова Н.Л. Напрями та інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у воєнний час. *Економіка і суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1309/1263>.
3. Індекс настроїв малого бізнесу за 2022 р.: результати опитування. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/indeks-nastroiv-malogo-biznesu-za-2022-rik-rezultati-opituvanna>.
4. Кількість зайнятих працівників у суб'єктах великого, середнього, малого та мікропідприємництва за видами економічної діяльності у 2010–2021 роках. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/pdsg/arh_kzp_ved_zp_u.htm.
5. Мельник Т.Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєн-

ного стану. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 2(100). DOI: [https://doi.org/10.26642/ema2022-2\(100\)-3-11](https://doi.org/10.26642/ema2022-2(100)-3-11).

6. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>

7. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna>.

8. Український бізнес під час війни. Випуск 10 (лютий 2023 р.). Громадська організація «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій». URL: https://business.diia.gov.ua/uploads/5/29486-rezul_tati_desatogo_somisacnogo_opituvanna_kerivnikiv_promislovih_pidpriemstv_ukrains_kij_biznes_v_umovah_vijni.pdf.

9. Черничко Т.В., Грицько В.В., Мигович А.О. Сучасні тенденції, роль та перспективи розвитку підприємств малого бізнесу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». 2022. № 27 (55). URL: <https://journals.oa.edu.ua/Economy/article/view/3659/3331>.

REFERENCES:

1. Borysenko O.P. (2022). Derzhavni finansovi instrumenty pidtrymky rozvytku maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Ukraini [State financial instruments for supporting the development of small and medium-sized enterprises in Ukraine]. *Visnyk natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy Seriiia «Derzhavne upravlinnia»*, no. 2 (17). Available at: <http://repositc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/16870>. (in Ukrainian)
2. Dykan V.V., Frolova N.L. (2022). Napriamy ta instrumenty derzhavnoi pidtrymky rozvytku maloho ta serednoho biznesu v Ukraini u voiennyi chas [Directions and tools of state support for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine during wartime]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 38. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1309/1263>. (in Ukrainian)
3. Indeks nastroiv maloho biznesu za 2022 r.: rezultaty opytuvannia [2022 Small Business Sentiment Index: Survey Results]. Available at: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/indeks-nastroiv-malogo-biznesu-za-2022-rik-rezultati-opituvanna>.
4. Kilkist zainiatykh pratsivnykiv u subiektiv velykoho, serednoho, maloho ta mikropidpriemnytstva za vydamy ekonomichnoi diialnosti u 2010–2021 r. [Number of persons employed of entities of large, medium, small and micro-entrepreneurship by type of economic activity in 2010–2021]. Available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/pdsg/arh_kzp_ved_zp_u.htm.
5. Melnyk T. (2022). Derzhavna pidtrymka ta stymulivannia rozvytku biznesu v Ukraini pid chas dii voiennoho stanu [State support and stimulation of business development in Ukraine during martial law]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, no. 2(100). Available

at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1309/1263>. (in Ukrainian)

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012) Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini: Zakon Ukrainy Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (in Ukrainian)

7. Stan ta potreby biznesu v umovakh viiny: rezultaty opytuvannia [The state and needs of business in wartime: survey results]. Available at: <https://business.dii.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna>.

8. Ukrainyskyi biznes pid chas viiny. Vypusk 10 (liutyi 2023 r.). Hromadska orhanizatsiia «Instytut eko-

nomichnykh doslidzhen ta politychnykh konsultatsii» [Ukrainian business during the war. Issue 10 (February 2023)]. Available at: https://business.dii.gov.ua/uploads/5/29486-rezul_tati_desatogo_somisacnogo_opituvanna_kerivnikov_promislovih_pidpriemstv_ukrains_kij_biznes_v_umovah_vijni.pdf.

9. Chernychko T.V., Hrytsko V.V., Myhovych A.O. (2022). Suchasni tendentsii, rol ta perspektyvy rozvytku pidpriemstv maloho biznesu [Modern trends, role and prospects of development of small business enterprises]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Seriiia «*Ekonomika*», no. 27 (55). Available at: <https://journals.oa.edu.ua/Economy/article/view/3659/3331>. (in Ukrainian)

Наукове видання

ПРИЧОРНОМОРСЬКІ ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ

Науковий журнал

Випуск 81

Коректура • *Ю. Никитенко*

Комп'ютерна верстка • *Ю. Войтюк*

Формат 60x84/8. Гарнітура Arimo.
Папір офсетний. Цифровий друк. Обл.-вид. арк. 25,93. Ум. друк. арк. 26,51.
Підписано до друку 30.06.2023. Наклад 100 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.